

Arvo Tuunainen: Suvun vaiheita vapaussodasta jatkosodan loppuun

Isäni Johannes s.1895

Johannes oli ennen sotia Mensuvaaran osuusmeijerin isännöitsijä, joka hoiti taloudelliset asiat meijerillä. Lisäksi isäni kuljetti voita Nivan asemalle, josta se lähetettiin Viipuriin myytäväksi.

Johannes oli mukana vapaus-, talvi- ja jatkosodissa. Vapaussodassa hän haavoittui käteen taistellessaan Viipurissa valkoisten rintamassa. Talvisotaan hän joutui Sortavalaan esikuntaan muutamaksi kuukaudeksi, jonka aikana perhe joutui lähtemään evakkoon. Jatkosotaankin Johannes vielä joutui itärintamalle, jossa taas haavoittui ja oli tajuttomana pari viikkoa. Toipui kuitenkin lopulta aika hyvin.

Aika ennen sotaa

Vuonna 1939, ollessani 13- vuotias, kävin koulua Nivan uudessa kansakoulussa. Kouluun oli matkaa 4 kilometriä.

Päivät olivat työntäyteisiä, maidot oli vietävä meijeriin, puita oli saatava lämmitykseen. Naisten työosuus oli valtavan suuri. Siihen aikaan oli jokaisessa talossa lapsia 6-12 kappaletta. Suuhun pantavaa piti olla joka talossa. Kaupassa ei käyty kuin kerran viikossa, koska ainoastaan kahvi, sokeri ja suola piti ostaa.

Eräänä päivänä koulun opettaja joutui lähtemään sotaharjoituksiin. Olimme mielissämme, kun saimme lomaa koulusta. Muistan, että lentokoneita lenteli usein paikkakuntamme yli. Pian tuli tieto, että oli syttynyt sota. Tykkien jyminän pystyi kuulemaan kaukaa.

Evakkoon

Talvisodan päätyttyä evakkoon lähdettiin melkoisella tohinalla. Naiset ja lapset kiiruhtivat Nivan asemalle, isäni jäi vielä kotiin tavaroita ja karjaa hoitamaan. Matkaa varten pakkauduimme härkävaunuihin, kolme perhettä yhteen vaunuun, siis jopa 20 henkeä, joista nuorin vain kahden viikon ikäisenä.

Härkävaunuissa lämpötila oli pakkasen puolella – olihan ulkona noin –40 astetta pakkasta. Härkävaunuissa oli rautaosat 5 sentin jääkerroksen peitteessä.

Matkasimme aluksi Hirolaan Elisevaaran kautta. Elisevaarassa oli juuri ollut pommitus, jossa oli menetetty paljon ihmishenkiä. Ruumiinosia näkyi ympäriinsä. Hirolassa pysähdyimme muutaman päivän ajaksi.

Matka jatkui sitten Tornion kautta Kaakamoon, jonne asetuimme asumaan. Puolentoista vuoden sisällä asuimme vielä Liekassa ja Ylivojakkalassakin. Jatkosodan alettua 1941 syksyllä muutimme takaisin karjalaan entisille asuinsijoille.

Jatkosota aika Karjalassa

Kotiin Jaakkimaan jouduimme tekemään talon liiteristä ja aitoista, koska ryssä oli purkanut ja vienyt rakennukset pois evakossa ollessamme. Asuimme Laatokan pohjoispäässä, tarkemmin Jaakkimassa Metsämiklin kylässä. Talomme sijaitsi Puttaansuon laidassa.

Suon toisella puolella oli Uukuniemen lentokenttä, jota venäläiset pommittivat. Useasti pommit kyllä päätyivät ohi kentästä avosuolle talomme läheisyyteen. Menimme aina pommitusta pakoon juuri ennen sotia tehtyyn kivikellariin.

Sota aikana naiset ja lapset joutuivat hoitamaan maataloustyöt ja karjan. Naiset hoitivat työn kunniakkaasti. Joulun aika oli köyhää, ruokana oli perunaa ja leipävoin sekoitusta. Kahvin asemasta juotiin aluksi vastiketta, myöhemmin oli tarjolla enää korviketta.

Maittemme läpi menneen sodan jäljiltä löytyi sieltä ammuksia ja kiväärejä hyvin paljon. Nuorina ja uteliaina keräsimme niitä talteen ja varastoimme ne riihen vintille, jonne eivät muut päässeet. Muistan, että räjäyttelimme useita kasapanoksia. Kiväärillä ammuimme muun muassa oravia, joista saimme rahaa.

Armeija-aikani muisteloita

15-vuotiaana maastot ja paikat tutkittuamme päätimme Lappalaisen Yrjön kanssa pyrkiä armeijaan ja pääsimmekin Lahdenpohjan ilmatorjuntaan, jossa palvelimme noin 1,5 vuotta. Toimin vänrikin lähettiläänä jonkin aikaa Käkisalmissa koulutuksessa, sekä siltavartiossa Kohisevan sillalla.

Siltavartiossa oltiin 2 tuntia vartiossa ja sitten 6 tuntia vapaata, joka toinen päivä oli vapaata. Muutaman markan siitä sai rahaa. Lähettinä ollessani kuljin aina pyörällä tai jalkaisin vieden papereita ja postia eri paikkoihin. Kävin myös rippikoulun armeijan vaatteissa.

Kerran kun loikoilimme nurmikolla ja toisilla oli Saimaa-tupakat huulilla. Pojat ihmettelivät, miksen minä polta. Ajattelin, etten olisi sen huonompi ja vedin Saimaan lopilla, kunnes maailma pyöri ympärillä ja tuli huono olo. Sen jälkeen en ole Saimaata tarvinnut.

Kesällä saimme maanviljelystyötä varten armeijasta vapaata. Vapaa-aikoina myös järjestimme jonkin verran nurkkatansseja huviloissa ja riihirakennuksissa (tanssit olivat kielletty sota-aikana). Koska emme osanneet tanssia kunnolla, tilasimme Viipurista askelkuvio-ohjelmat ja menimme huvilaan harjoittelemaan.

Kerran poliisit olivat saaneet tiedon, että pidimme tanssit ja poliisit olivat kiiruhtaneet meille, isäni oli neuvonut heille tien pitkän kautta, että hän ehti itse juosta varoittamaan asiasta. Kaikki tanssijat kerkesivät pakoon metsään.

Kerran tultuani lomille, kotiväkeni kertoi, että joku on käynyt hakemassa kellarista perunoita. Lähdimme seuraamaan suksien jälkiä, jotka johtivat Haukkalammen rannassa olevaan saunaan. Emme menneet sisälle, mutta ilmoitimme tapauksesta vänrikille. Sieltä lähti osasto tutkimaan asiaa, ja he saivat kiinni kaksi desanttia.

Mielestäni jatkosotaan lähtevät joukot Laatokkaa kohden meni seuraavasti; Uukuniemi-Saari-Parikkala lähti Jaakkimaa kohti. Uukuniemi meni Nivaa kohden Mensuvaaran kautta Oppolaan. Saaresta lähteneet Pajansyrjän Kukkalammin kautta Nivalle ja sieltä Oppolaan. Parikkalasta lähteneet joukot Jaakkiman aseman kautta Lahdenpohjaan.

Huuhanmäen kasarmi Metsämiklin Oppolaan, jossa suomalaiset saattoivat venäläiset Laatokan päähän. Huuhanmäestä tulivat Suomalaiset Raihmäen kautta Metsämikliin, Tuunaisen maiden kautta Hirvoseen menevän tien risteykseen, jossa oli käyty suuri taistelu, koska venäläisiltä oli jäänyt suuri joukko aseita ja räjähteitä. Suurin osa räjähteistä oli suutareita, joilla ei tehnyt mitään. Kuolleita ruumiitakin löydettiin kaksi venäläistä. Yleensä heillä oli hyvät kengät ja olisimme halunneet sellaiset.

Olin venäläisiä sotavankeja vartioimassa Rukolan kylässä. Vangit olivat yleensä asiallisia, myötämielisiä ja anteliaita. En huomannut mitään väkivaltaisia merkkejä. Yleensä vangeille annettava ruoka oli heikompa kuin meille annettava. Yleisesti venäläiset sotilaat eivät olisi halunneet sotaa. Yleensä venäläiset sotilaat eivät osanneet tehdä mitään itsenäisesti, ennen kuin he saivat määräyksen siihen. Johtajatyyppejä heissä oli vähän.

Oli syksy 1943, ajattelin pitää 17-vuotis syntymäpäiviä saatuani armeijasta lomaa pyhien ajaksi. Järjestin synttäritantsit meidän asunnon lähellä olevassa ladossa. Tansseihin kutsuin parikymmentä samanikäistä tuttua. Naapurin pojalla oli haitari ja hän lupautui soittamaan iltamenoissa. Ilta oli pimeä, joten otin meidän ainoan öljylampun ladon seinälle tansseja valaisemaan. Ilta oli menossa jo pitkällä kun joku iski seipäällä ladon seinään, kaikki luulivat poliisin tulleen ja lähtivät karkuun. Jäin yksin latoon, jolloin isäni tuli ja sanoi että kotona tarvitaan valoa. Synnytys oli lähtenyt käyntiin. Nuorin siskoni syntyi sinä yönä – tanssiriehat jäivät sinä yönä kesken.

Sota-aikaiseen sotaväkeen jouduin lähtemään 1944, olin siis täyttänyt 17 vuotta. Jouduin Hämeenlinnaan ja sieltä Parolannummelle, jossa kortteerina oli kylmät puuparakit. Parakeissa nukuttiin vaatteet päällä, jota kesti toista kuukautta. Koulutuksen harjoitustapana oli hyökkäysvaunujen mukana olo, ammutaharjoituksia sekä metsässä hyökkäys. Myöskin vaatteet päällä uintiharjoituksia. Raskainta ehkä oli 10 kilometrin marssit pakkauksien kanssa. Porukan perässä kulki auto, joka korjasi uupuneet.

Mikäli ei pystynyt määrättyjä tehtäviä suorittamaan sai santsia ja poistumiskieltoa kasarmialueelta. Kuri oli erittäin ankaraa. Sai kerran poistumiskieltoa kaksi viikkoa, koska en iltalomalla ollessani huomannut tervehtiä vänrikkiä.

Koulutuksen päätyttyä siirryimme Santahaminan kautta Lappeenrantaan odottamaan rintamalle pääsyä. Sota kuitenkin loppui siinä vaiheessa. En haavoittunut sodassa, ainoastaan loukkasin itseni kaatuessani rautatiekiskoille ja polvilumpioni halkesi. Jouduin olemaan sairaalassa pari viikkoa.

Sodan loputtua pääsin perheeni luokse. He olivat sotaväessä ollessani muuttaneet Karijoen Alakylän seuratalolle. Karijoelta muuttimme Kauhajoen Puskankylään asumaan ja edelleen asumme Kauhajoella.

Sodat ovat kauhea paikka ihmiskunnalle, toivottavasti ei niitä enää koskaan tule.

Kyllä Karjala on kotipaikkani. Siellä käydessäni ja kulkiessani koulureittejä pitkin kaikki kannot ja kivet ovat paikoillaan, mutta entisiä tuttuja rakennuksia ei ole enää mitään olemassa. Olemmehan vain täällä käymässä.

*Arvo Tuunaisen (s. 1926) muistelut kirjoitti lapsenlapsi Carita Tuunainen
(lisätty sivulle 21.12.2007)*

Arvo Tuunainen (1926 – 2013)

Jaakkima Metsämikli Tuunalan portailla v.1997